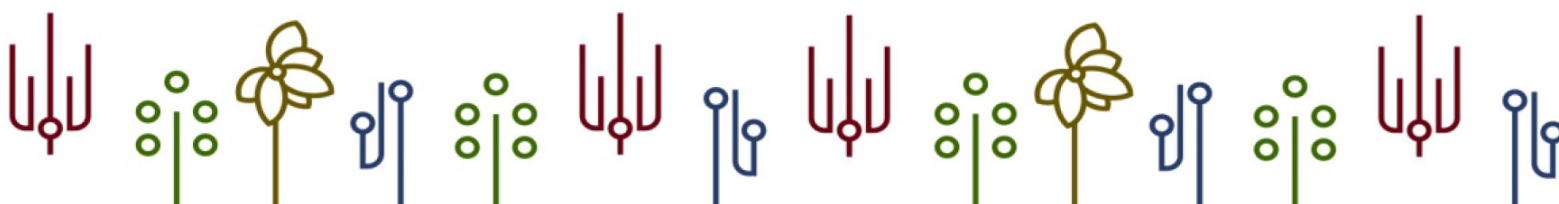

«ГЕОГРАФІЯ, КАРТОГРАФІЯ, ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА: ІСТОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА»

*Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 150-річчю заснування Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича та 35-річчю створення
кафедри Географії України та регіоналістики
(м. Чернівці, 31 жовтня - 2 листопада 2025 р.)*

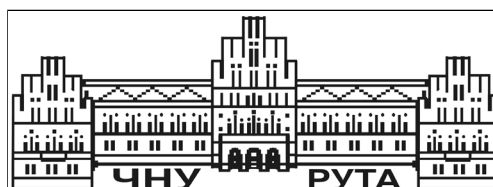

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики
Чернівецький відділ Українського географічного товариства

«ГЕОГРАФІЯ, КАРТОГРАФІЯ, ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА: ІСТОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА»

*Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 150-річчю заснування Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича та 35-річчю створення кафедри
Географії України та регіоналістики
(м. Чернівці, 31 жовтня - 2 листопада 2025 р.)*

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2025

УДК 91+528.9+37.016:91](082)

Редакційна колегія: Джаман В.О., Джаман Я.В., Заблотовська Н.В., Заячук М.Д., Костащук В.І., Костащук І.І., Костенюк Л.В., Паланичко О.В., Пасічник М.Д., Ющенко Ю.С.

Географія, картографія, географічна освіта: історія, методологія, практика. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 150-річчю заснування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та 35-річчю створення кафедри Географії України та регіоналістики (м. Чернівці, 31 жовтня 2 листопада 2025 р.) – Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. 568 с.

ISBN 978-617-8703-32-5

У збірнику представлено матеріали міжнародної науково-практичної конференції **«Географія, картографія, географічна освіта: історія, методологія, практика»** присвяченої 150-річчю заснування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та 35-річчю створення кафедри Географії України та регіоналістики, де розкрито результати досліджень науковців з вивчення актуальних питань сучасної географічної науки задля розвитку та відбудови Української держави.

Тексти представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат та інших відомостей.

УДК: 502+316.3 (477)(08)

ISBN 978-617-8703-32-5

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2025
© Колектив авторів, 2025

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ГЕОГРАФІЧНОЇ НАУКИ. ПОСТАТІ ГЕОГРАФІЧНОЇ НАУКИ

БІЛОКРИНИЦЬКИЙ Сергій ПОСТАТІ ГЕОГРАФІЧНОЇ НАУКИ (проф.Харченко А.С.).....	12
ВІСРУ Іван ЕТНОКОНФЕСІЙНА ТА ЛІНГВІСТИЧНА СТРУКТУРА НАСЕЛЕННЯ БУКОВИНИ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1918–1940)	14
ГРИЦКУ Вероніка, ПРИСАКАР Віталій, КОВБІНЬКА Галина ЖИТТЄВИЙ ТА НАУКОВИЙ ШЛЯХ ПРОФЕСОРА ВАСИЛЯ МИКОЛАЙОВИЧА ГУЦУЛЯКА - ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО ГЕОГРАФА І ПЕДАГОГА.....	23
ДЖАМАН Василь, ДЖАМАН Ярослав НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА ЯРОСЛАВА ЖУПАНСЬКОГО	26
ІЛЬКІВ Микола ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ АВСТРІЙСЬКИХ МАП БУКОВИНИ XVIII СТ. В АРХЕОЛОГІЧНИХ СТУДІЯХ	29
ПАВАЛАКІ Міню ЕВОЛЮЦІЯ РЕФОРМИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА БУКОВИНИ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	34
ПЛАТОНОВ Олександр ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ БУКОВИНИ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	39
РІДУШ Богдан, КОСТЮК Уляна НАУКОВИЙ ВНЕСОК ФІЗИКО-ГЕОГРАФА ВАСИЛЯ ІВАНОВИЧА ЛЕВИЦЬКОГО	42
СТАФІЙЧУК Валентин УКРАЇНСЬКІ ДОСЛІДНИКИ АФРИКИ У XVIII – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ	45
СУМАТОХІНА Ірина ІСТОРІЯ ГЕОГРАФІЇ ЯК РЕСУРС ДЛЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ІННОВАЦІЙ	47
АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА РЕГІОНАЛЬНЕ ЛАНДШАФТОЗНАВСТВО	
АРІОН Оксана, КУПАЧ Тетяна, ОЛІШЕВСЬКА Юлія, ДЕМ'ЯНЕНКО Світлана ЛАНДШАФТНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА СПАДЩИНА м.ВИЛКОВЕ.....	50
АТАМАНЮК Ярослава, КРАВЗ Дмитро БІОГЕОГРАФІЧНА СТРУКТУРА ПРИДНІСТЕРСЬКИХ ЛАНДШАФТІВ: РІЗНОМАНІТТЯ, ЗАКОНОМІРНОСТІ, СУЧАСНІ ЗМІНИ.....	55
БУКАТКА Валерія, ДОРОШКЕВИЧ Сергій МОЖЛИВОСТІ ПАЛЕОМІКОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПАЛЕОГЕОГРАФІЧНИХ РЕКОНТРУКЦІЯХ (ЗА ДАНИМИ АНАЛІЗУ СУЧАСНОЇ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ)	58
ДЕНИСИК Григорій, КАНСЬКИЙ Володимир, СИТНИК Олексій ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВИХ ЛАНДШАФТОЗНАВЧИХ ШКІЛ	62
КІЛІНСЬКА Клавдія СУЧАСНІ ПАРАДИГМИ СОЦІАЛЬНОГО ЛАНДШАФТУ: ВИДОВА СТРУКТУРА ТА РІЗНОМАНІТНІСТЬ	64
КУШНІР Анатолій, ЛЕЙБЕРЮК Олександр, ШВАЙКО Володимир, МАРУЩИНЕЦЬ Андрій, САЧКО Анастасія, ХАРИТОНОВА Ірина, КАРАВАН Володимир АНАЛІЗ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ АГРАРНОЇ СФЕРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД КИЇВСЬКОГО ПРИДНІПРОВ'Я, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВІД РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ (ПОПЕРЕДНІ РЕЗУЛЬТАТИ)	68

МАРУНЯК Євгенія, ЛІСОВСЬКИЙ Сергій ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЛАНДШАФТНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	73
МИХАЛЬКОВА Тетяна, ГРИНЮК Олег ЛАНДШАФТНА СТРУКТУРА ПЗФ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	76
МІЩЕНКО Олена ВПЛИВ ВОЄН НА ПРОСТОРОВИЙ РОЗПОДІЛ ТА СТРУКТУРУ ТАФАЛЬНИХ ЛАНДШАФТІВ	80
ПЕТЛІН Валерій РОЛЬ СТРУКТУР В ОРГАНІЗОВАНOSTІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СИСТЕМ	83
ГІДРОЛОГІЯ, КЛІМАТОЛОГІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ: СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ, МОДЕЛЮВАННЯ ТА ВИКЛИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	
ALBUQUERQUE Antonio SITING ARTIFICIAL RECHARGE BASINS: A GIS-MCDA APPROACH USING TREATED WASTEWATER.....	86
IGONKIN Dmytro INTERNATIONAL APPROACHES TO RIVER SYSTEM MAPPING: DATA CHALLENGES AND ACCESSIBILITY	94
TARNOVETSKYI Vadym FORMALIZATION OF ENVIRONMENTAL ASSESSMENT IN UKRAINE: CAUSES AND CONSEQUENCES.....	96
HUTSUL Susanna DEFORMATIONS OF THE PRUT RIVER CHANNEL DURING THE PERIOD FROM THE MID-19TH CENTURY TO THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY WITHIN THE CHERNIVTSI REGION	98
ДАНИЛЬЧЕНКО Олена ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ РІЧКИ ЗА ВІЗУАЛЬНОЮ ТЕСТ-МЕТОДИКОЮ НА ПРИКЛАДІ ДЕЯКИХ РІЧОК СУББАСЕЙНУ СЕРЕДНЬОГО ДНІПРА У МЕЖАХ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	102
ІЛЬІН Леонід, ІЛЬІНА Ольга ВОДОЗБОРИ РІЗНОТИПНИХ ОЗЕР ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СТРУКТУРА Ї ГОСПОДАРСЬКА ОСВОЄНІСТЬ	108
КОСТЕНЮК Людмила, ЗАБЛОТОВСЬКА Ірина ГІДРОЛОГІЧНИЙ РЕЖИМ РІК ВЕРХІВ'Я ПІВДЕННОГО БУГУ.....	111
ЛУЦОВ'ЯТ Антон СТІЙКІСТЬ ВОДНИХ СИСТЕМ МІСТ: ІНТЕГРАЦІЯ SDG 6 У СТРАТЕГІЇ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ	114
ПАЛАНІЧКО Ольга, АРДЕЛЯН Анастасія ДОСЛІДЖЕННЯ СЕЗОННОЇ ДИНАМІКИ ВОДНОГО РЕЖИМУ РІЧКИ ПРУТ В МЕЖАХ УКРАЇНИ.....	117
PASICHNYK Mykola EUROPEAN SYSTEMS FOR HYDROMORPHOLOGICAL ASSESSMENT OF RIVERS: METHOD CONSISTENCY AND LIMITS OF APPLICATION.....	119
ПИЛИПОВИЧ Ольга, ТРОФАНЧУК Сергій ВМІСТ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У РІЧКАХ БАСЕЙНУ СІВЕРСЬКОГО ДІНЦЯ У ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ	122
ПРИДЕТКЕВИЧ Станіслав, ПРИДЕТКЕВИЧ Юлія, ГАРБАР Владислав, СІКАНЕВИЧ Катерина ГЕОХІМІЧНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ВОДИ ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ	127

ТИХАНОВИЧ Євген, БОГУСЕВИЧ Сергій ВПЛИВ СЕЛЕВИХ ПРОЦЕСІВ У ВЕРХІВ'І БАСЕЙНУ РІЧКИ ЧОРНА ТИСА НА ПОТЕНЦІЙНЕ БУДІВНИЦТВО ГІРСЬКОЛИЖНОГО КУОРТУ	131
ФЕСЮК Василь, ПОЛЯНСЬКИЙ Сергій, ПОЗНАНСЬКА Юлія, ПАРАМУД Віктор ВИКЛИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УПРАВЛІННІ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	134
ФОМЕНКО Наталія АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ЕВТРОФІКАЦІЇ БУРШТИНСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА ЗАСОБАМИ ДЗЗ	137
ХОЛЯВЧУК Дарія ДОСЛІДЖЕННЯ КЛІМАТУ КАРПАТ: СИНТЕЗ ПРОСТОРУ І ЧАСУ ЗА ДОПОМОГОЮ ПАЛЕОГЕОГРАФІЧНОГО АНАЛІЗУ	139
ЮЩЕНКО Василь АНАЛІЗ ЗМІН ПЛОЩІ ВОДНОЇ ПОВЕРХНІ ДНІСТРОВСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА ЗА ПЕРІОД З 1991 Р. ПО 2021 Р. ЗА ДОПОМОГОЮ ДАНИХ ДЗЗ ТА GOOGLE EARTH ENGINE.....	142
ЮЩЕНКО Юрій, ВУДВУД Марина МОЛОДИЙ ЛАНДШАФТ РІЧКИ ЧЕРЕМОШ БІЛЯ С. РОЗТОКИ	145
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В СУСПІЛЬНІЙ ГЕОГРАФІЇ	
KOSTASHCHUK Ivan, SMIT Olena ON THE ISSUE OF MAPPING THE RELIGIOUS SPACE (BASED ON MATERIALS FROM THE USA AND UKRAINE)	148
LAKOV Plamen, ДАНІЛОВА Ольга, КОСТЕЧКО Андрій ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ РЕКРЕАЦІЙНОГО ЛІСОКОРИСТУВАННЯ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ	155
БАЛИНСЬКИЙ Миколай ПРОСТОРОВІ ЧИННИКИ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)	158
БАРАНОВСЬКИЙ Микола СІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІЇ В НЕСПРИЯТЛИВИХ УМОВАХ ЯК ОБ'ЄКТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	160
БРИК Степан, ЛЯХОВ Сергій АНАЛІЗ НІМЕЦЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ ПОБЛИЗУ ЧЕРНІВЦІВ У XVIII-XX ст.	163
ВАСИЛЬЧАК Валентин ТРАНСПОРТНО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ІНОЗЕМНОГО ТУРИЗМУ	166
ВИННИК Андрій, ПИЛИПЕНКО Ігор ДИНАМІЧНІ КІЛЬКІСНІ ОЦІНКИ ГЕОГРАФІЧНОГО ПОЛОЖЕННЯ: МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ	170
ВОЛКОВ Денис, КЛЮЧКО Людмила БУДІВЕЛЬНА ГАЛУЗЬ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: ГЛОБАЛЬНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ.....	174
ГАБЕЛОК Олександр ПРОСТОРОВИЙ АНАЛІЗ ДОСТУПНОСТІ АПТЕК У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	178
ГАЛЬЧУК Сергій ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА ВОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ МАЛОЇ ГІДРОЕНЕРГЕТИКИ.....	181
ГОЛУБ Геннадій ГОЛОВНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ РИЗИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	184

ГУДЗЕЛЯК Ірина НАПРЯМИ АДАПТАЦІЇ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ДО ЗМІН У ВІКОВОМУ СКЛАДІ НАСЕЛЕННЯ	186
ГУКАЛОВА Ірина ЗБЕРЕЖЕННЯ СІЛЬСЬКИХ СПІЛЬНОТ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	190
ГУСЄВА Наталія МОДЕЛІ ПОВЕРНЕННЯ ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ: ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ.....	194
ДЖАМАН Василь, ЧЕРНЮХ Андрій ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ АГЛОМЕРАЦІЇ: АНАЛІЗ СТРУКТУРИ, ДЕМОГРАФІЇ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ПРОФІЛІВ	200
ДОВГАНЬ Наталія КЛЮЧОВІ ГЕОПОЛІТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ У ТРАКТУВАННІ ФЕНОМЕНУ СЛАБКИХ ДЕРЖАВ (НА ПРИКЛАДІ КРАЇН БАЛКАНСЬКОГО РЕГІОНУ)	204
ДРОНОВА Олена ПІСЛЯ ПОСТМОДЕРНІЗМУ: ДЕЯКІ РОЗДУМИ ПРО МЕТАМОДЕРНІ ГЕОУРБАНІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ АНТРОПОЦЕНУ	209
ЗАБЛОТОВСЬКА Наталія, ДАНІЛОВА Ольга, ОГОНЮК Назар РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	215
ЗАБЛОТОВСЬКИЙ Віталій ВПЛИВ ВІЙНИ НА РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ МЕРЕЖ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	219
ЗАПОТОЦЬКИЙ Сергій, ПАСЬКО Володимир, ЗАПОТОЦЬКА Вікторія, ЛЕВИЦЬКА Ольга ГЕОГРАФІЯ ВТРАТ І ВІДНОВЛЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ.....	221
ЗАХАРОВ Олексій, МАЛЬЧИКОВА Дар'я ОСВІТА В ПРОСТОРОВОМУ ВИМІРІ: СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПІДХОДИ АНАЛІЗУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ.....	226
ЗАХАРЧУК Іван ПЕРЦЕПЦІЙНА ГЕОГРАФІЯ ЯК НАПРЯМ СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ.....	229
ІВАНОВ Євген, БІЛАНЮК Володимир, КРУГЛОВ Іван ВИДОБУВАННЯ СІРКИ У ПЕРЕДКАРПАТТІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	234
КІСІЛЬ Роман, ГЕЛКА Олег ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ІМІДЖУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	239
КОЛОСІВСЬКИЙ Назарій КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ІНФРАСТРУКТУРА ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: ДИНАМІКА ТА СУЧАСНИЙ СТАН	242
КОЛОТИЛО Костянтин СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ЛОГІСТИКИ (СУСПІЛЬНО- ГЕОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ)	246
КОНДУРЯН Владислав ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗМІНИ В СИСТЕМІ РОЗСЕЛЕННЯ КАРПАТСЬКИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК РЕФОРМИ АТУ.....	249
КОРНУС Олеся, КОРНУС Анатолій «ПРОСТОРОВІ Й ДЕМОГРАФІЧНІ ВІДМІННОСТІ ПОШИРЕНOSTІ ЗЛОЯКІСНИХ НОВОУТВОРЕНЬ В УКРАЇНІ	252
КРАМАРЕНКО Олександр СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОФІЛЬ ЯК РЕСУРС БРЕНДИНГУ МІСТ	256

Список використаних джерел:

1. DTKrakow. (n.d.). Інфраструктура портова України: Умови господарювання та регуляторні рамки. DTKrakow. URL: <https://dtkrakow.com.pl/ua/infrastruktura-portowa-ukrainy-uwarunkowania-gospodarcze-i-ramy-regulacyjne/>
2. European Commission, Joint Research Centre, Melchiorri, M., Mari Rivero, I., Florio, P., Schiavina, M., Krasnodebska, K., Politis, P., Uhl, J., Pesaresi, M., Maffenini, L., Sulis, P., Crippa, M., Guizzardi, D., Pisoni, E., Belis, C., Oom, D., Branco, A., Mwaniki, D., Githira, D., Kochulem, E., Tommasi, P., Carioli, A., Ehrlich, D., Kemper, T. and Dijkstra, L., Stats in the City – the GHSL Urban Centre Database 2025, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/3046391, JRC139768>.
3. Smętkowski, M, Kniazevych, A., Olechnicka, A., Orchowska, J. & Przekop-Wiszniewska, E. 2023, Research for REGI Committee – Cooperation between EU cities and regions with their Ukrainian partners, European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels.
4. Асоціація міст України. (2025, 12 травня). Черкаси поділились досвідом стійкості газової інфраструктури. URL: <https://www.auc.org.ua/novyna/cherkasy-podilylys-dosvidom-stiykosti-gazovoyi-infrastruktury>

УДК: 911.3:61(477)

РЕГІОНАЛЬНІ ТРАЄКТОРІЇ ВИБОРІВ І СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ: СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ПІДХІД

Андрій КУЗИШИН

доктор географічних наук, професор,

декан географічного факультету,

професор кафедри географії України і туризму

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка,

м. Тернопіль, Україна

kuzyshyn_a@tnpu.edu.ua

Анотація. Електоральні процеси в Україні відображають глибокі соціальні трансформації, економічні зміни та геополітичні виклики. Вони демонструють еволюцію політичної культури від патерналізму до зростання громадянської активності. Регіональні відмінності у виборчій поведінці показують як потенціал мобілізації, так і вразливість до маніпуляцій. Наслідки виборів формують структуру влади та задають напрям суспільно-політичного розвитку держави.

Ключові слова: електоральні процеси, регіональні електоральні тренди, політичний ландшафт території, соціально-політичні наслідки виборів

A. Kuzyshyn. Regional Electoral Trajectories and Socio-Political Consequences: a Socio-Geographical Approach.

Summary. Electoral processes in Ukraine reflect profound social transformations, economic changes, and geopolitical challenges. They demonstrate the evolution of political culture from paternalism toward growing civic engagement. Regional differences in voting behavior reveal both the potential for mobilization and the vulnerability to manipulation. The outcomes of

elections shape the structure of power and define the trajectory of the country's socio-political development.

Keywords: *electoral processes, regional electoral trends, political landscape of the territory, socio-political consequences of elections.*

Електоральні процеси, які відбувалися в роки незалежності України (від 1991 р.) були індикатором соціально-політичних процесів та демонстрували політичну орієнтацію населення країни загалом та окремих її регіонів, а також вони відображали соціальні орієнтири – рівень добробуту населення, запити населення щодо формування соціального середовища. В цьому відношенні дуже слушною є думка проф. М. Sobczykński (1999, 2003), що таким чином формується політичний ландшафт території, який формується з одного боку як результат ставлення населення до виборів, а з іншого боку як просторовий вплив місцевої влади, що підтримується певною політичною силою.

Електоральні каденції в Україні можна згрупувати в кілька груп. Регіональні траєкторії виборів в Україні демонструють стійкі просторові патерни, що переплітаються з хвилями соціально-політичних трансформацій.

1991-1994 рр. – стартовий цикл державотворення з нечіткою візією соціально-економічного курсу та чітким прагненням формування незалежної держави: голосування радше віддзеркалювало символічну легітимацію незалежності, ніж структуровані політичні поділи. В цей період є змога побачити зародження регіональних траєкторій, які пізніше структурували електоральний простір України. Територіально майже всеохоплююча підтримка незалежності маскувала латентні відмінності: найвищі показники – у Галичині, Волині, на Поліссі та в Києві; відносно нижчі – у Криму, на Донбасі й на Півдні України. У президентському голосуванні простежилася рання «вісь ідентичності»: захід і частина центру схилилися до націєтворчого курсу, індустріальні схід і Південь – до більш обережної трансформації та збереження зв'язків із пострадянським економічним простором.

З погляду просторового аналізу, 1991–1994 рр. задали три довгі «траєкторії» політико-географічного спрямування: (1) історико-культурну (захід–центр–схід/південь), (2) економіко-функціональну (індустріальні пояси й портові зони vs прикордонні регіону), (3) агломераційно-мережеву (зростання ролі великих міст як вузлів політичної мобілізації). Їх можна картографувати через набори індикаторів: явка, індекси волатильності голосування, частка першого/другого туру за кандидатами, щільність медіа-ринку та структура зайнятості. Це «нульова точка» подальшої просторової політики виборів.

Наступні каденції (1994-2004 рр.) були періодом формування політичних сил самостійницького спрямування з паралельним формуванням лобізму в формі олігархічних угруповань. Саме такі угруповання в частому випадку визначали специфіку регіональних політичних симпатій населення. В певній мірі це спровокувало формування регіональних еліт, що є проблемою України до сьогоднішнього дня.

У виборчому процесі 1994 р. вперше чітко окреслилися «ядра підтримки» кандидатів та регіональні стилі політичної участі: вища мобілізація у центрах нових адміністративних і фінансових вузлів (Київ, Дніпро, Харків, Львів), нижча – на периферіях із демографічною та інфраструктурною вразливістю. Крим і

Донбас відрізнялися стабільністю електоральних переваг і впливом місцевих елітних мереж; Галичина демонструвала ціннісну консистентність і високий громадянський активізм.

Наступний виборчий зріз – 2004-2010 рр. – це період політичної мобілізації та геополітичного вибору.

Знаковою подією цього етапу була Помаранчева революція, яка стала не лише політичним явищем, але й просторовим процесом, який чітко виявив територіальні закономірності формування політичної активності та геополітичних орієнтацій населення України. З позиції просторово-географічного аналізу її можна розглядати як кульмінацію довготривалої регіональної диференціації, що базувалася на історико-культурних, соціально-економічних та етнополітичних контекстах різних частин країни.

Події 2004 року продемонстрували чітку просторову поляризацію – масштабна та організована мобілізація населення охопила центр, північ і захід України, що історично тяжіли до європейського цивілізаційного простору, в той час як схід і південь переважно не підтримали протестних дій, демонструючи орієнтацію на проросійські політичні сили.

Таким чином, політична мобілізація мала виразний регіональний градієнт захід–схід, який став каталізатором просторового переосмислення політичної ідентичності.

Слід підкреслити і урбаністичний вимір подій 2004 року. Київ виступив центральним простором революційної дії: Майдан Незалежності перетворився на географічне ядро масових зібрань, символ політичного спротиву та головну комунікативну площу України. Міста обласного значення на заході та в центрі стали локальними вузлами політичної мобілізації.

Помаранчева революція продемонструвала формування в Україні нового типу соціального простору – простору громадянського спротиву, який функціонував через площі, вулиці, наметові містечка, перебудовував звичні схеми використання міського простору та підсилював горизонтальні комунікації між регіонами.

Ця просторова структура громадянського активізму відтворилася під час Революції Гідності 2013–2014 років, що свідчить про її довготривалу географічну значущість.

Виборча каденція 2010–2014 років в Україні може бути охарактеризована як період консервації старої політичної системи та тривалого «стабільного розчарування», що проявлялося по-різному в різних частинах країни. З позиції просторово-географічного аналізу цей етап чітко демонструє, як територіальні відмінності, нерівномірність регіонального розвитку та історично сформовані політичні орієнтації впливали на суспільні настрої і політичну динаміку.

Перемога Віктора Януковича у 2010 році мала виразний регіональний контур. Населення сходу та півдня України підтримувало політичні сили, пов'язані з Партією регіонів, тоді як західні та північні області чітко висловили нехвалення такого курсу. Центральна Україна виявила високий рівень невизначеності та розчарування, що стало наслідком нереалізованих очікувань після Помаранчевої революції. Уже на початку каденції країна залишалася просторово поляризованою, і ця поляризація лише посилювалася через політику нової влади.

Консервація старої системи виявилася у різкому посиленні централізації управління, що відчутно вплинуло на територіальну структуру держави. Регіони сходу, насамперед Донецька та Луганська області, отримали фактичний пріоритет у державній політиці, що призвело до поглиблення географічної асиметрії. Регіони заходу та частини центральної України, які очікували європейського курсу та демократичних змін, були відсунуті на периферію уваги. Вони відчували зростання маргіналізації, брак інвестицій і зменшення державної підтримки, що формувало атмосферу стійкого суспільного невдоволення.

Державні ресурси та інфраструктурні проєкти у 2010–2013 роках були нерівномірно розподілені між регіонами. Їхній основний потік спрямовувався у великі промислові міста сходу та ті території, що демонстрували політичну лояльність. Це посилювало просторовий розрив у розвитку між різними частинами держави та формувало відчуття несправедливості. Регіони, які традиційно виступали за європейську інтеграцію, сприймали такий курс як згортання модернізаційних процесів.

Стан «стабільного розчарування» спостерігався по всій країні, але його форми були регіонально різними. У західних та центральних областях домінувало незадоволення гуманітарною політикою, згортанням демократичних реформ і віддаленням від європейських цінностей. У промислових регіонах сходу, які підтримували Януковича, зростало розчарування через стагнацію економіки та невиконання соціально-економічних обіцянок. Таким чином, невдоволення ставало всеукраїнським, а не локальним явищем.

Просторові наслідки політики 2010–2014 років створили передумови для нової хвилі політичної мобілізації. Київ знову перетворився на головний центр протестної активності. Західні області стали першими регіонами, що відкрито виступили проти політичного курсу влади. Центральна Україна, особливо Київська, Вінницька та Полтавська області, продемонстрували найбільший зсув у бік європейського вибору. Південні та східні області формально залишалися в полі впливу влади, але рівень підтримки стрімко падів під тиском економічних проблем та соціального невдоволення.

Період 2010–2014 років показав, що збереження старої політичної системи і нерівномірність регіонального розвитку підсилюють просторові лінії розколу в Україні. Територіальні дисбаланси у доступі до ресурсів, політичної уваги та економічних можливостей стали ключовими чинниками формування протестних настроїв. Саме вони створили ґрунт, на якому згодом виникла Революція Гідності. Таким чином, просторово-географічний аналіз дозволяє побачити, що «стабільне розчарування» було результатом нерівномірної територіальної політики та загострення регіональних контрастів, які влада не лише не долала, але й посилювала.

Революція Гідності 2013–2014 років стала ключовою точкою просторової та політичної трансформації України, що суттєво змінила структуру електоральної свідомості у 2014–2019 роках. З позиції просторово-географічного аналізу цей період можна трактувати як формування нової політичної карти країни, де традиційні регіональні контрасти послабилися, а частина старих електоральних моделей була переосмислена під впливом історичних подій і геополітичних викликів.

Насамперед змінилася роль Києва як центрального політичного простору. Саме столиця стала ядром Революції Гідності, а в подальшому – осередком формування нового типу громадянської культури та політичної мобілізації. Київ у 2014–2019 роках виконував функцію головного інноваційного простору політичної поведінки, задаючи тон реформам, вікторинам політичних цінностей та електоральним орієнтаціям.

Західні та центральні області України у цей період демонстрували найбільшу однаковість у підтримці проєвропейського курсу, що показує формування просторового поясу політичної єдності – від Львова і Тернополя до Києва і Дніпра. Ці території стали головним ядром модернізаційних виборчих настроїв, що підтримували антикорупційні реформи та інтеграцію до ЄС і НАТО.

Схід і південь України зазнали значних трансформацій. Втрата контролю над частиною Донбасу та анексія Криму змінили політичний баланс країни. Регіони, які залишилися під контролем України, виявили тенденцію до поступового зростання підтримки проукраїнських, а частково й проєвропейських політичних сил. Одеська, Харківська та Запорізька області стали прикладами зміни просторової політичної поведінки на користь загальноукраїнського курсу.

Вибори 2014 і 2019 років показали значне послаблення лінії «схід–захід», яка була характерною для України попередні два десятиліття. Натомість посилився чинник «центр–периферія» та вирішальна роль великих міст як осередків нової політичної свідомості. У результаті Революція Гідності сформувала нову електоральну географію України, засновану на європейських пріоритетах, посиленій національній ідентичності та прагненні до якісних політичних змін.

Зміна політичної парадигми (2019–донині): запит на нові обличчя. Політичні процеси в Україні після 2019 року позначені різкою зміною електоральної парадигми, що особливо добре простежується через просторово-географічний аналіз. Перемога Володимира Зеленського та його політичної сили стала результатом не лише загальнонаціонального розчарування традиційними елітами, а й просторового вирівнювання політичних орієнтацій, яке до того ніколи не спостерігалось у пострадянській Україні. Запит на «нові обличчя» став загальноукраїнським феноменом, однак проявився по-різному в різних регіональних контекстах.

Насамперед слід відзначити, що вибори 2019 року вперше в історії незалежної України показали майже однорідну просторову підтримку одного кандидата – Зеленського. Просторова поляризація, характерна для попередніх десятиліть («захід–схід» або «центр–донбас»), істотно послабилася. Західні області продемонстрували високу мобілізацію на користь проєвропейської модернізації, але вже не через опозицію до «східних кандидатів», а через прагнення докорінного оновлення політичного класу. Центральні регіони, традиційно мінливі у своїх електоральних уподобаннях, стали ключовим простором формування «ефекту тотального перезавантаження», підтримавши ідею відмови від старих політичних моделей.

Важливою територіальною особливістю стало те, що південні та східні області, які протягом багатьох років демонстрували стабільні проросійські чи промислово-орієнтовані політичні симпатії, теж підтримали кандидата, що символізував новизну й антисистемність. Це свідчить про зміщення акцентів у регіональній політичній поведінці: від ідентифікаційного голосування,

пов'язаного з мовою та історичною пам'яттю, до голосування на основі соціально-економічних очікувань і недовіри до старих еліт. Міста сходу та півдня, включно з Харковом, Одесою, Дніпром і Запоріжжям, перетворилися на простори найвищої електоральної переорієнтації.

Водночас зберігся важливий просторовий чинник – домінування великих міст як центрів нової політичної свідомості. Саме урбанізовані території генерували запит на оновлення держави, цифровізацію, подолання корупції та зміну управлінського стилю. Сільські території та малі міста підтримали ці зміни, але здебільшого керувалися економічними мотивами та очікуванням соціальної стабільності.

Після початку повномасштабної агресії Росії у 2022 році просторові політичні відмінності ще більше нівелювалися. Під впливом війни формується нова карта електоральної єдності, що базується на спільному відчутті загрози та необхідності збереження державності. Регіони, які раніше демонстрували відмінні політичні орієнтації, зміцнили спільну ідентичність навколо проєвропейського курсу та підтримки інтеграції в євроатлантичні структури.

Отже, період 2019–донині є етапом, коли просторово-географічний ландшафт політичної поведінки України зазнав найглибших трансформацій за час незалежності. Електоральний запит на «нові обличчя» став всеукраїнським явищем, яке значною мірою зруйнувало старі просторові поділи та започаткувало формування нового типу політичної єдності на територіальній основі.

Висновки. Електоральні процеси в незалежній Україні є дзеркалом соціальних трансформацій, економічних криз, культурних змін і геополітичних викликів. Вони відображають регіональні прояви формування еволюцію політичної культури – від патерналістського вибору до більш усвідомленого громадянського контролю. Разом із тим, електоральна поведінка українців різних регіонів демонструє як високий потенціал політичної мобілізації, так і вразливість до маніпуляцій. Вибори залишаються індикатором стабільності чи нестабільності політичної системи, а також своєрідним барометром суспільних очікувань, тривог і надій.

Соціально-політичні наслідки виборчих процесів в регіональному вимірі – це відображення того, як вибори трансформують структуру влади, суспільні очікування, характер державної політики та соціальну динаміку. Вони можуть сприяти як демократичному розвитку, так і політичним кризам, залежно від того, наскільки вибори були вільними, чесними та такими, що відображають реальну волю народу.

Список використаних джерел:

1. Кузишин А.В., Поплавська І.В. Особливості політичної ідентичності населення України через призму результатів електоральної прихильності. Фундаментальні ментально-ціннісні відмінності українців і росіян як підґрунтя їх цивілізаційного протистояння : колективна монографія / за заг. ред. доктора наук з державного управління, професора І. А. Семенець-Орлової, кандидата наук з державного управління В. М. Паращенко та О. О. Паращенко. Одеса : Олді+, 2023. С. 18-38
2. Кузишин А.В. Територіальна стійкість та електоральні процеси: досвід сучасної України. Наукові записки ТНПУ. Серія: Географія. Тернопіль: СМП «Тайп», 2024. № 2 (57). С. 4-13.

3. Кузишин А.В. Територіальна стійкість і електоральні процеси – єдність чи протиставлення ? Природа і суспільство: виклики і поступ. Матеріали міжнародної наукової конференції присвяченої 80-річчю географічного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича (м. Чернівці, 11–13 жовтня 2024 р.). Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2024. С. 150-152.

4. Kuczabski, A., Kuzyshyn, R., Kuzyshyn A. Shaping the image of Ukraine in the modern English-language information space based on the example of periodicals. Journal of Geography, Politics and Society, 2025. 15(2), 59–65.

УДК: 911.3

ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Тарас Куриш

аспірант, Інститут географії Національної академії наук України,

м. Київ, Україна

kurysh.taras@gmail.com

Анотація. Розкрито актуальність забезпечення фінансової незалежності територіальних громад в умовах трансформації системи місцевого самоврядування. Здійснено оцінку впливу географічних чинників на формування видаткової частини місцевих бюджетів у громадах Чернівецької області. Підкреслено необхідність урахування територіальної специфіки при формуванні стратегій соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: *міське самоврядування, фінансова самостійність територіальних громад, місцевий бюджет, видатки місцевих бюджетів*

T. Kurysh. GEOGRAPHICAL FACTORS OF THE FORMATION OF EXPENDITURES OF LOCAL BUDGETS OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF CHERNIVTSI REGION

The relevance of ensuring the financial independence of territorial communities in the conditions of the transformation of the local self-government system is revealed. An assessment of the influence of geographical factors on the formation of the expenditure part of local budgets in the communities of Chernivtsi region was carried out. The need to take into account territorial specifics in the formation of socio-economic development strategies is emphasized.

Keywords: *local self-government, financial independence of territorial communities, local budget, expenditures of local budgets*

Місцеві бюджети є важливою ланкою, що визначає фінансову стабільність і розвиток окремих регіонів і територіальних громад в Україні.

Основною функцією місцевих бюджетів є фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування та реалізація соціально-економічних програм на території. Місцеві бюджети складаються з доходів і видатків, де джерелами доходів є податки, субвенції з державного бюджету та інші доходи, а статтями видатків є освіта, економічна діяльність, охорона здоров'я, житлово-комунальне господарство, соціальне забезпечення та інше.

Вивченням проблеми формування видатків місцевих бюджетів є предметом аналізу і дискусій багатьох наукових праць і доробків вчених та